

Archeologienota

Kuurne Hulstsestraat 27

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Kris VAN QUAETHEM

13-10-2017

Titel: Archeologienota Kuurne Hulstsestraat 27

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Kris Van Quaethem

Projectcode bureauonderzoek: 2017I144

Intern projectnummer: 2017.170

Locatiegegevens: Kuurne Hulstsestraat 27

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 73790 en Y: 172241; X: 73904 en Y: 172397

Oppervlakte plangebied: 6450m²

Kadastergegevens: Kuurne, afdeling Kuurne, sectie B, perceel nrs. 548C4 en 548V3 (zie figuur 8)

Topografische kaart: zie figuur 6 en 7

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Kris Van Quaethem (assistent-archeoloog) en Birger Wyffels (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Zelzate, 13/10/2017

© Acke & Bracke bvba, Leegstraat 170, 9060 Zelzate. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	6
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	6
2. BUREAUONDERZOEK	7
2.1. HUIDIGE TOESTAND	7
2.2. GEPLANEDE WERKEN	9
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	10
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	10
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	14
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	16
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	17
2.4. HISTORISCHE SITUERING	19
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	26
3. SYNTHESE	28
3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	28
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	28
3.3. VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM	29
3.4. VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	30
3.5. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	31
4. SAMENVATTING	33
5. BIBLIOGRAFIE	35
6. BIJLAGES	36

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een verkavelingsvergunning te Kuurne Hulstsestraat 27, waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgesteld te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.¹ Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie wordt gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast wordt in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en worden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen wordt afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd, gezien de ligging van de site in een landelijke context, niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het terrein bevindt zich aan de Hulstsestraat 27 te Kuurne in de provincie West-Vlaanderen. Het plangebied, 6450m² groot, is momenteel in gebruik als woonerf met ruime tuin. De woning (ca. 150m²) en bijgebouwen (ca. 65 en 110m²) situeren zich in het zuidelijke deel van het plangebied op perceel nr. 548C4. De woning is volledig onderkelderd. In het noordelijke deel van het terrein, perceel nr. 548V3, is geen bebouwing waar te nemen. Ook in het meest zuidelijke deel zijn geen gebouwen aanwezig, enkel de toegangsweg tot de woning. Langsheen de perceelsgrenzen aan westelijke zijde en noordelijke zijde van perceel nr. 548C4 staan enkele bomen, hagen en struikgewassen. Het plangebied grenst in het noordwesten aan de Vruchtendreef en in het zuidoosten aan de Hulstsestraat.

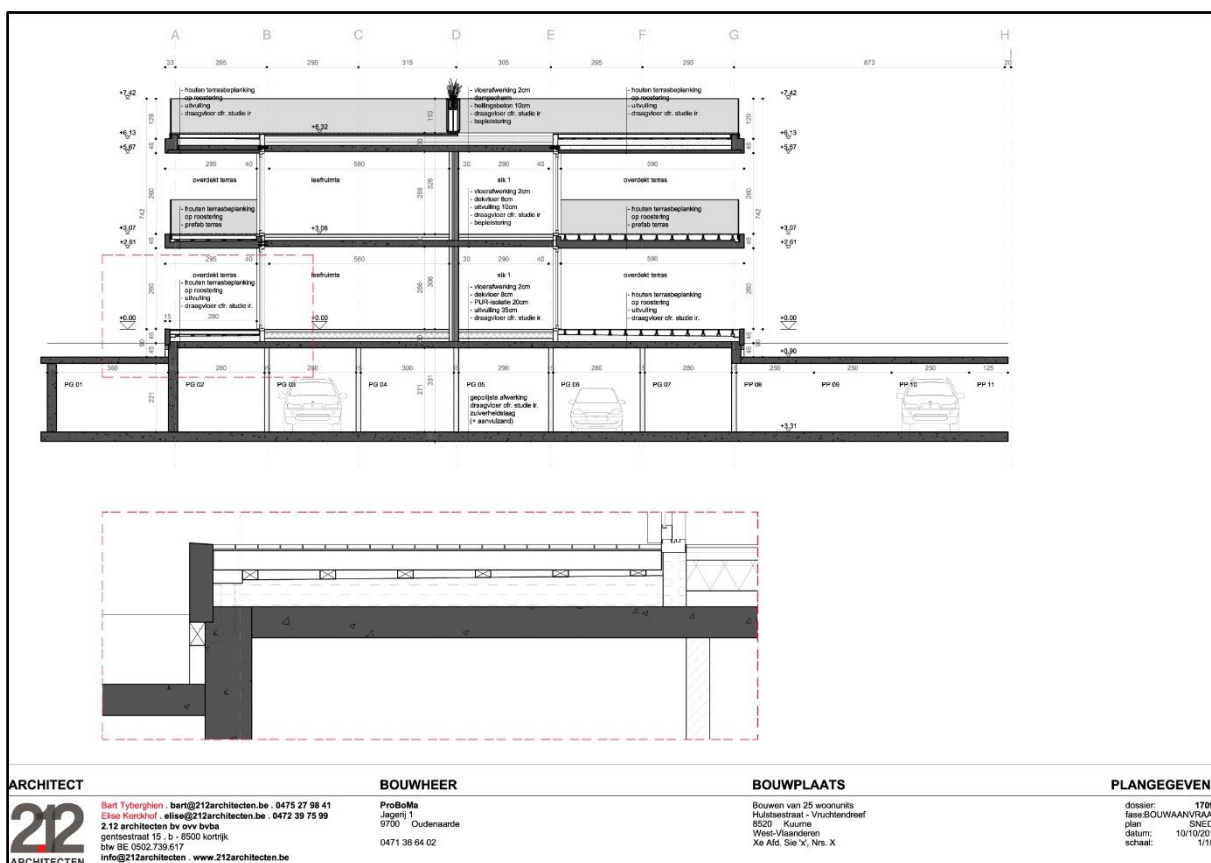
Figuur 1 Zicht op het plangebied vanuit de Hulstsestraat (bron: google maps).

Figuur 2 Zicht op het plangebied omsloten door een haag vanuit de Vruchtendreef (bron: google maps).

Figuur 3: Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2016 (bron: geopunt.be).

Figuur 5 Doorsnede van een appartementsblok met ondergrondse parking (bron: initiatiefnemer).

2.3. Landschappelijke ligging

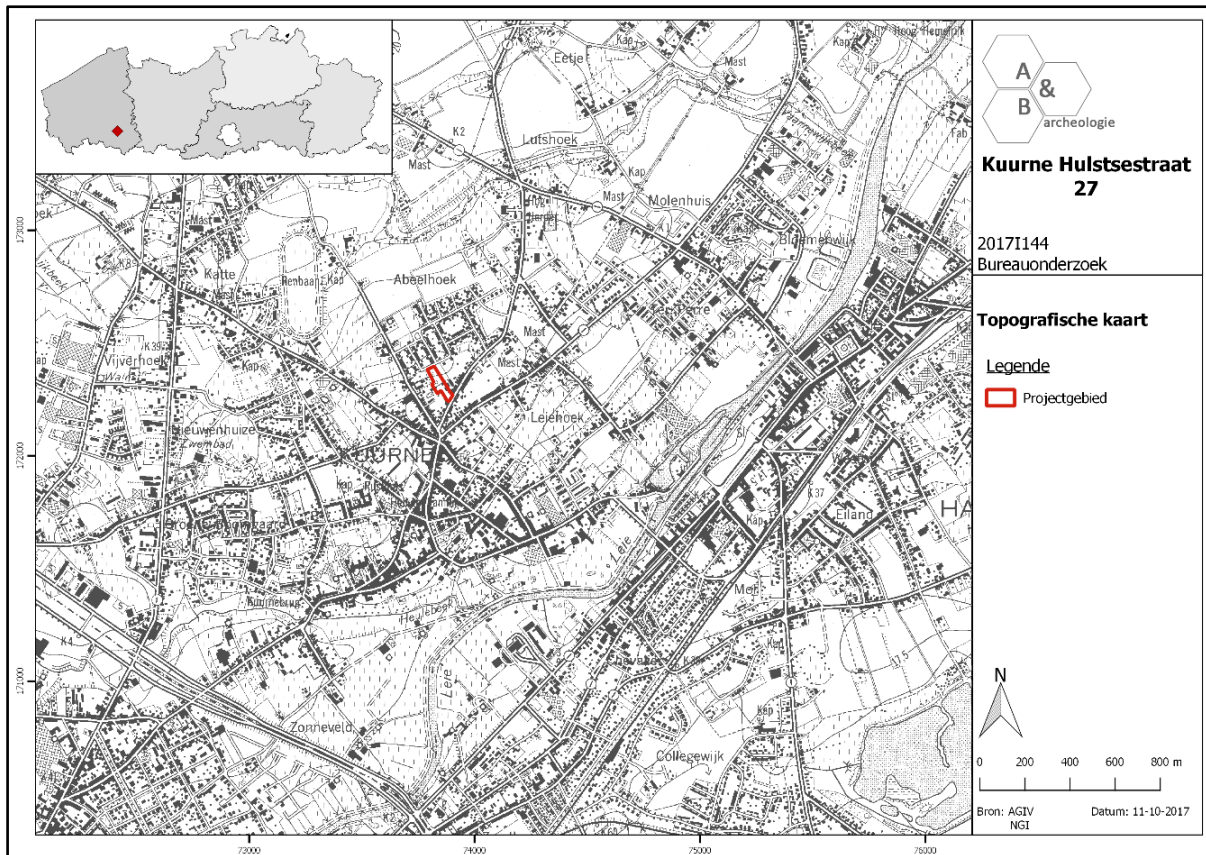
2.3.1. Topografische situering

Het projectgebied bevindt zich in de Hulstsestraat 27 te Kuurne in de provincie West-Vlaanderen. De site bevindt zich zo'n 600-700m ten noorden van de dorpskern en grenst in het noordwesten aan de Vruythendreef en in het zuidoosten aan de Hulstsestraat. Het plangebied ligt op een 300-400m ten noordwesten van de Groene Long, een natuurontwikkelingspark van ca. 7ha groot, dat zich uitstrekt ten zuidoosten van het plangebied. Dit park was oorspronkelijk bestemd als woonuitbreidingsgebied, maar omdat Kuurne al zo dicht bebouwd was, besliste het gemeentebestuur om de natuur een plaats te geven in het centrum van de gemeente. De aanleg van het park ging van start in 1992.⁶ In het noordoostelijke deel van het park zijn overblijfselen bewaard van de walgracht van een voormalige site met walgracht (zie verder). Zo'n 1km ten oosten van het plangebied bevindt zich de stadskern van Harelbeke, op de rechteroever van de Leie (die de grens vormt tussen Kuurne en Harelbeke). De Leie was van oudsher tot midden 20ste eeuw een belangrijke economische ader voor de gemeente,

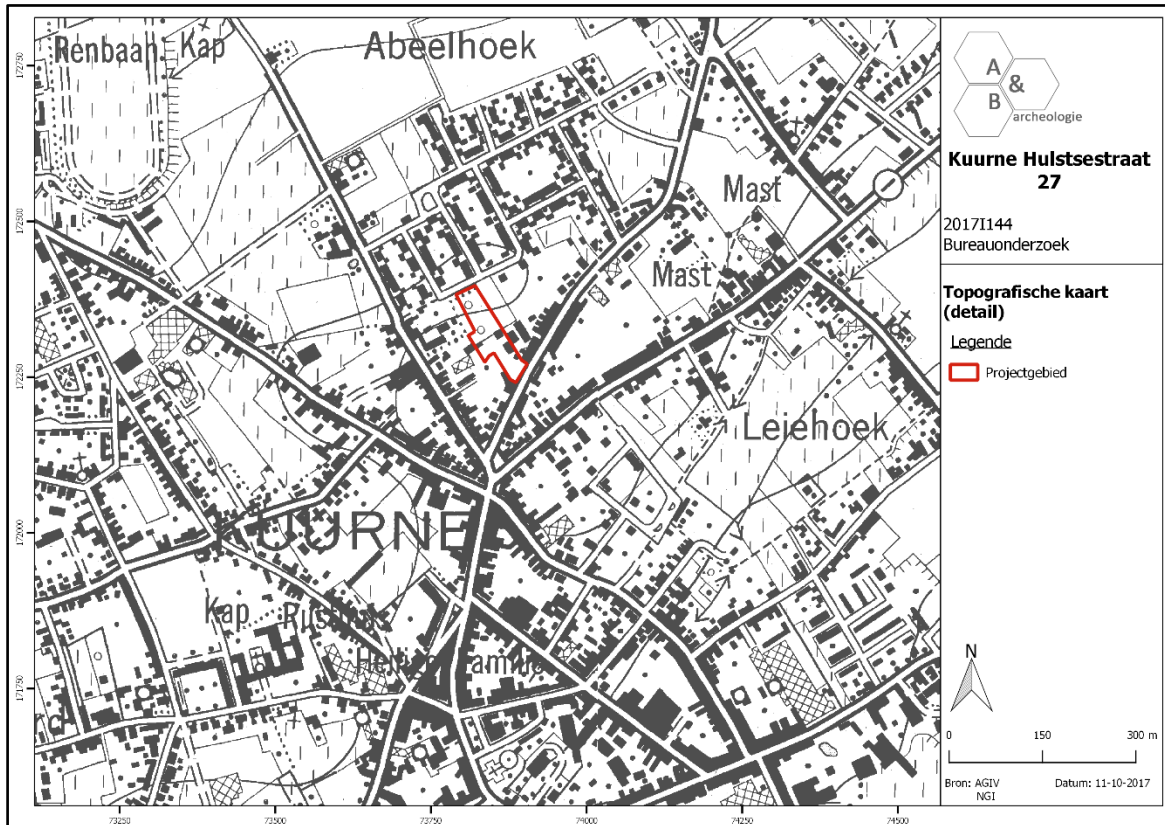
⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017 - <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/114316> (geraadpleegd op 11/10/2017).

zowel voor transport als voor het roten van vlas, en verbindt Kuurne met het waterwegennet van België en Noord-Frankrijk.

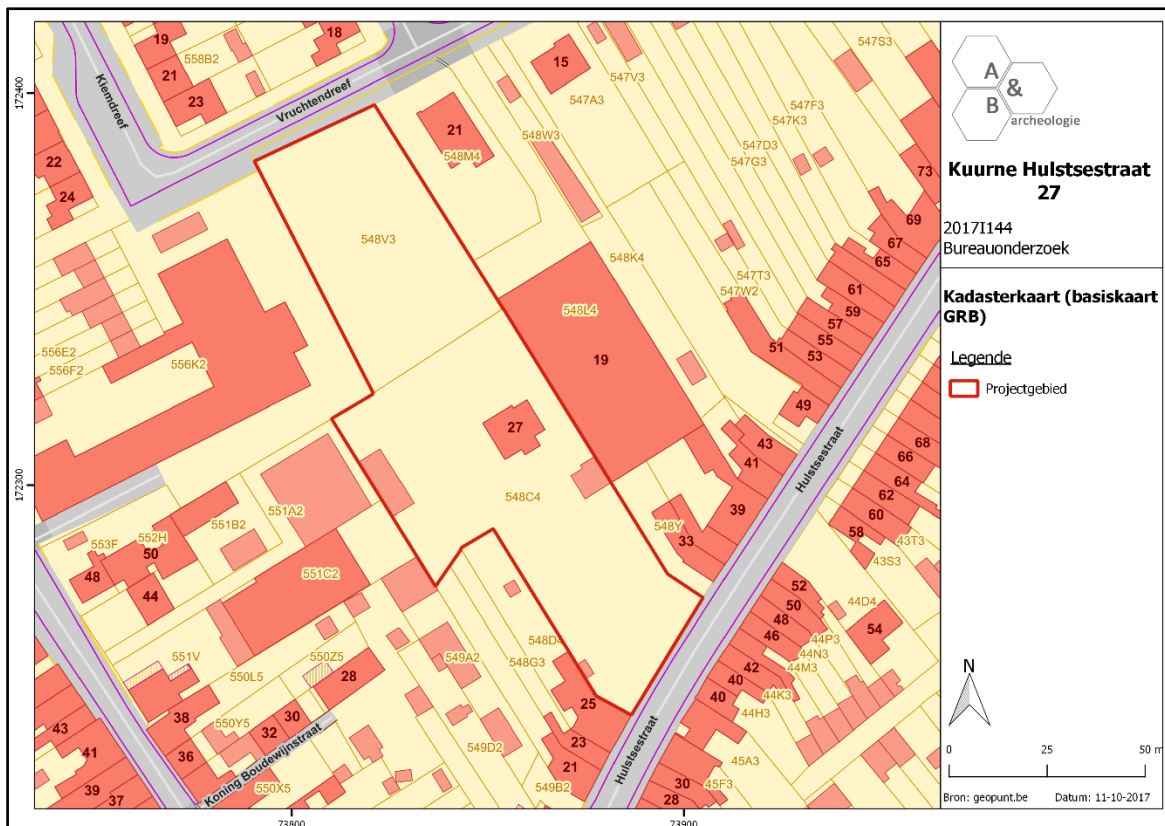
De directe omgeving van het plangebied is dicht bebouwd, met uitzondering van De Groene Long. Kadastraal is het perceel terug te vinden onder afdeling Kuurne, sectie B, perceel nrs. 548C4 en 548V3.

Figuur 6 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

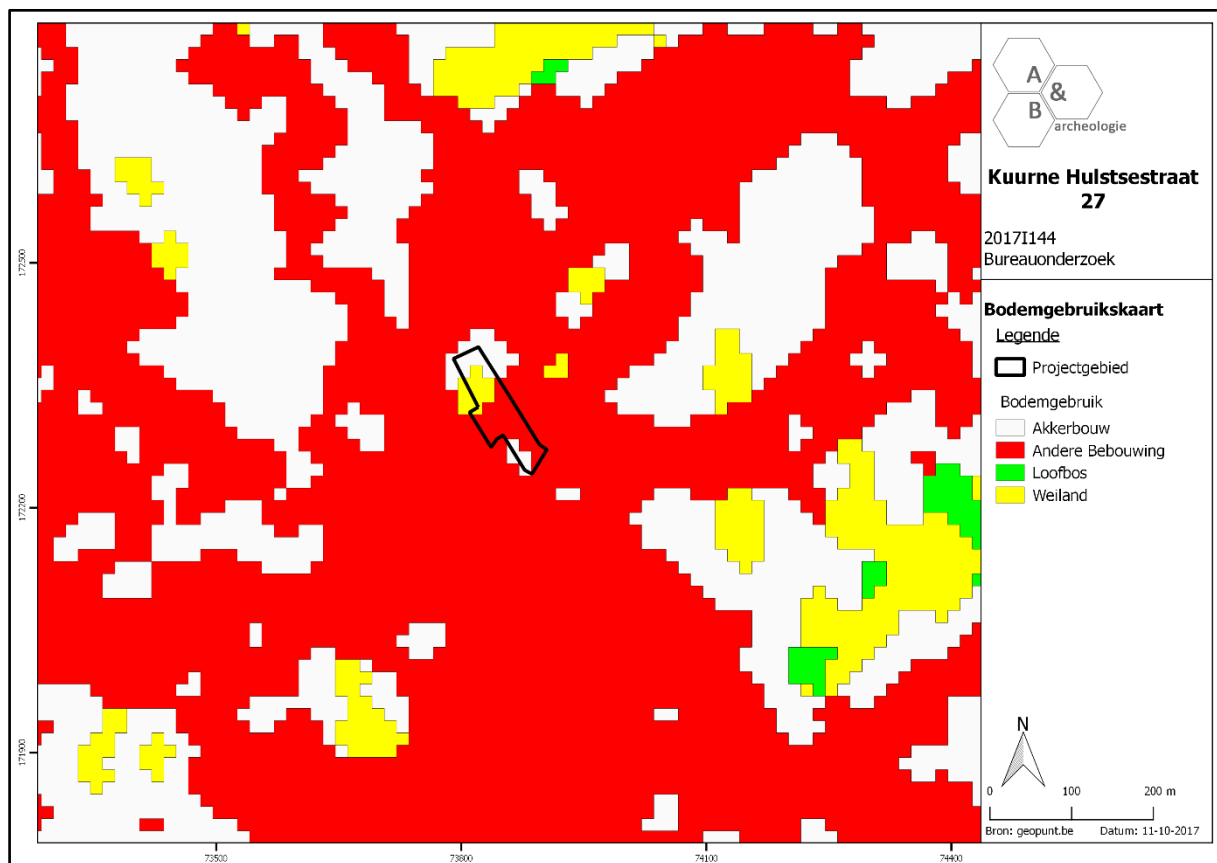

Figuur 7 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 8 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

Op de bodemgebruiksk kaart van 2001 bestaat het plangebied uit 3 types. Het noordelijke deel van het terrein wordt aangegeven met een witte inkleuring wat aangeduid wordt als 'Akkerbouw', een bodem die gebruikt wordt in één of ander rotatiesysteem waarbij jaarlijks gewassen worden geoogst, inclusief braakland. In het meest zuidelijke punt van het plangebied vinden we dit type bodem nogmaals terug. Iets centraler en oostelijker vinden we het tweede type dat in het rood wordt gekarteerd. Dit type betekent 'Andere bebouwing' en wordt verder omschreven als een bodem waarbij het grootste deel van het gebied wordt bedekt door structuren. Gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten met groene oppervlakten en open bodem, (tussen 30 en 80% is verhard). Verder is er een bodem van het type 'Weiland' waar te nemen, gelegen in het noordelijke deel van het terrein langsheen de westzijde. Dit type wordt in het geel ingekleurd en wordt beschreven als een bodem die bedekt is met gras en die niet gelegen is in het overstromingsgebied van een rivier. De bodemgebruiksk kaart komt niet volledige overeen met de huidige situatie. Het noorden en uiterste zuiden is ingenomen als tuingrond. Eerder centraal situeert zich de bewoning.

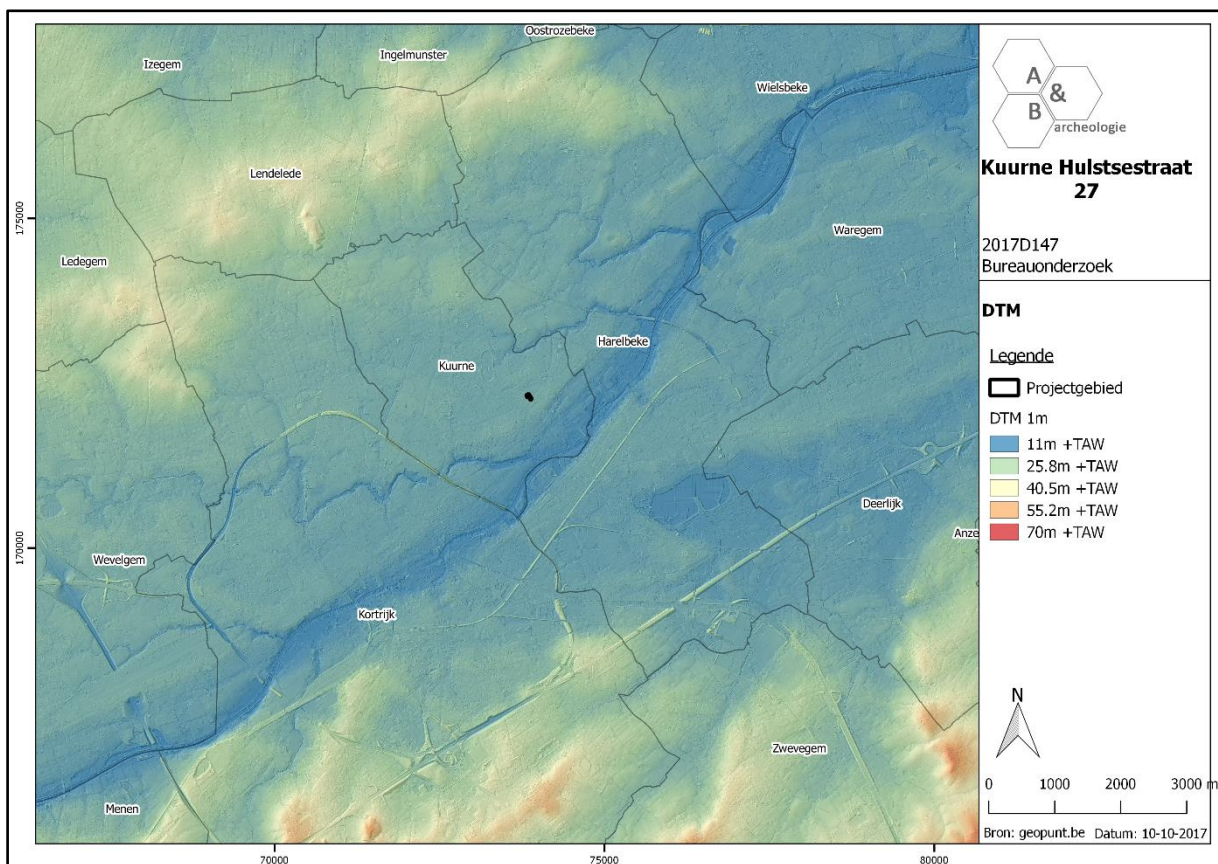
Figuur 9 Zicht op de bodemgebruiksk kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.2. Landschappelijke situering

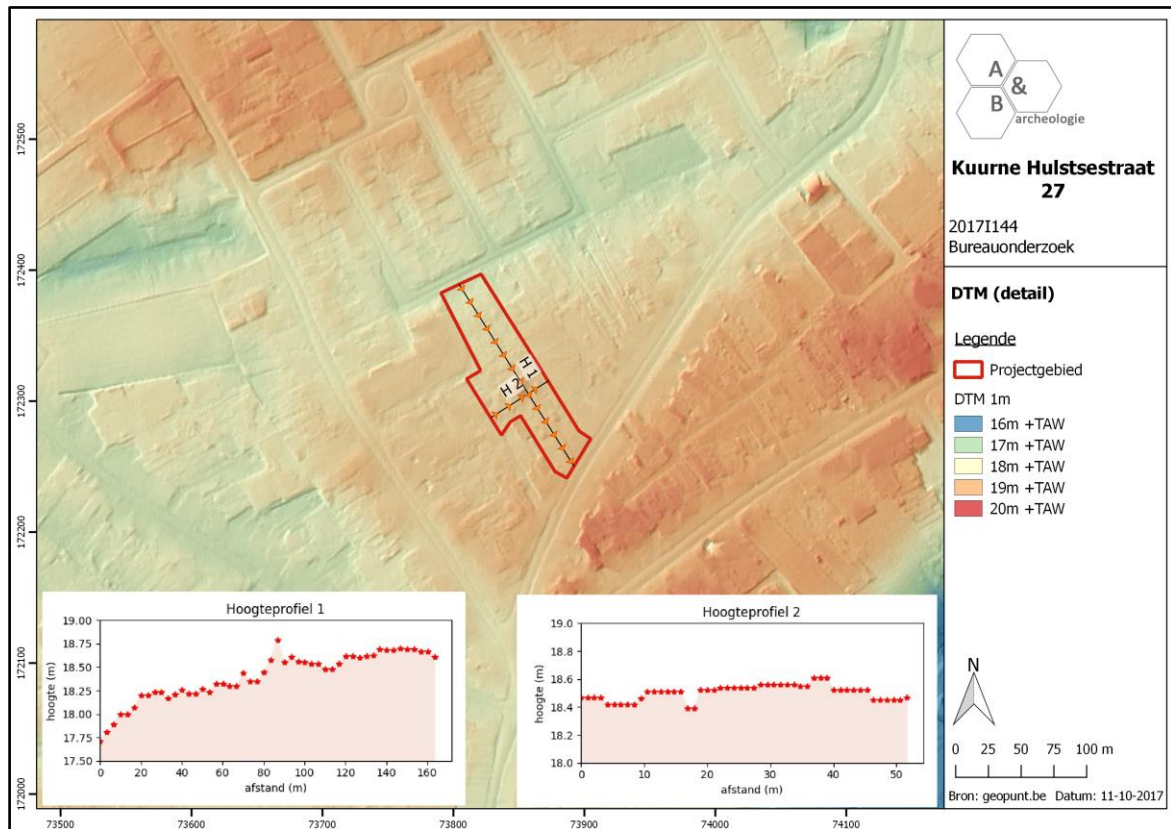
Het plangebied bevindt zich in de Vlaamse Vallei, meer bepaald in het Leiebekken in de vlakte van de Leie. De Leie bevindt zich ongeveer een kilometer ten oosten en zuiden van het plangebied. De vlakte van de Leie en haar zijrivieren/zijbeken is een relatief brede vallei die zich nagenoeg evenwijdig uitstrekt van zuidwest naar noordoost. Het is een vlak reliëf dat algemeen varieert tussen +10m tot +20m TAW. De vlakte van de Leie wordt van haar huidige alluviale vlakte gescheiden door een steilrand die duidelijk zichtbaar is in het landschap en op het Digitaal Hoogtemodel.

Het plangebied bevindt zich op een hoogte tussen ca. +18,75m TAW in het zuiden en +17,75m TAW in het noorden. In het westen meet de hoogte ca. +18,4m TAW en verloopt zeer vlak richting het oosten naar ca +18,4m TAW.

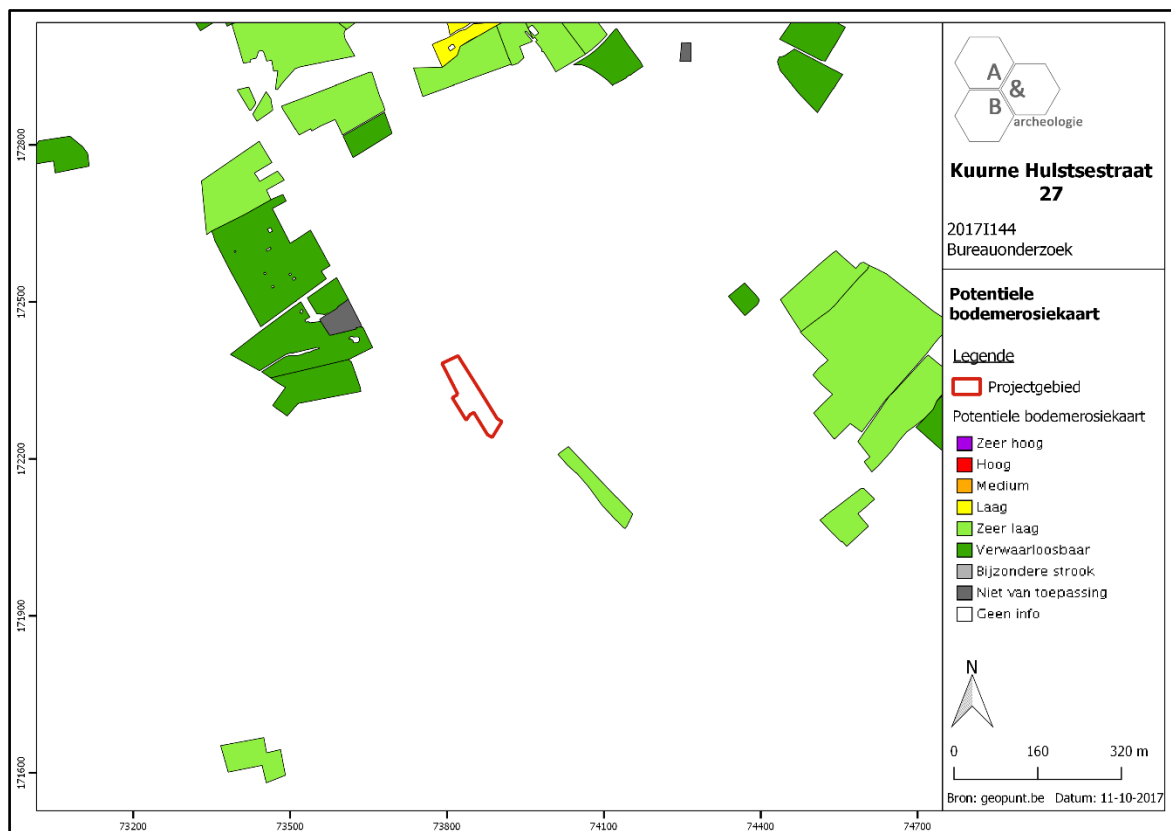
Op de potentiële bodemerosiekaart wordt het plangebied wit ingekleurd, wat wijst dat er op de site geen informatie beschikbaar is over de potentiële bodemerosie. De potentiële bodemerosiekaart houdt onder andere rekening met de hellingsgraad en lokale topografie van het gebied. Enkele percelen in de omgeving worden licht en donkergroen ingekleurd. Hierbij is sprake van een verwaarsloosbare tot zeer lage erosiegraad. Gezien de gelijkende topografische kenmerken kan dit doorgetrokken worden naar het plangebied.

Figuur 10 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).

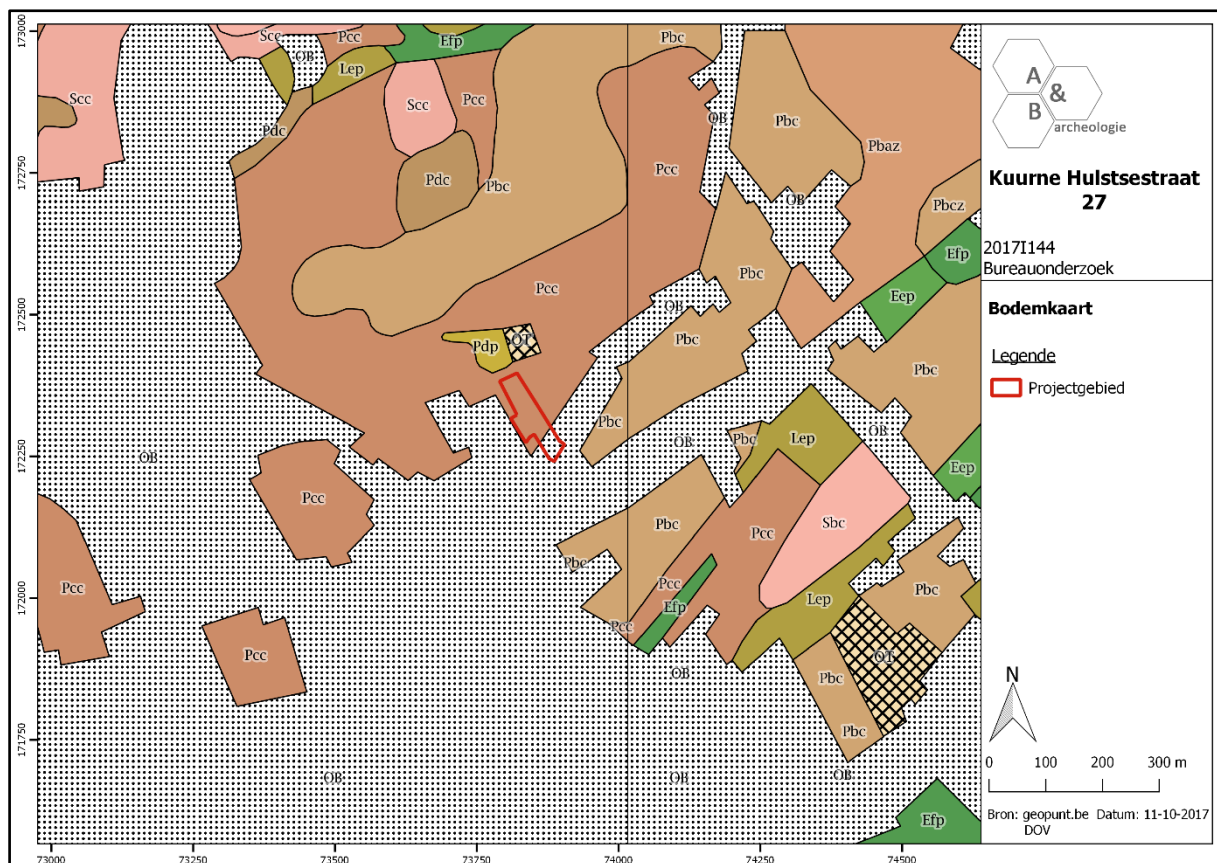
Figuur 11 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, meer in detail en met aanduiding van 2 hoogteprofielen (bron: geopunt.be).

Figuur 12 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).

2.3.3. Bodemkundigesituering

Op de bodemkaart worden 2 bodemtypes weergegeven. Het eerste type, dat terug te vinden is in het zuidelijke deel van het plangebied is het type OB. Dit type geeft aan dat het gaat om bebouwde gronden, waarbij geen specifieke bodemeigenschappen gekend zijn. De zone langs de Hulstsestraat wordt op die manier aangegeven. De rest van het plangebied, naar het noorden toe, is gekarteerd als een bodem van het type Pcc, dit zijn matig droge licht zandleembodems met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. De bouwvoor is grijsbruin, 25-30cm dik en goed humeus, Bij de gedegradeerde eenheden met verbrokkelde textuur B, werd bij de in cultuurname een deel van de uitlogingshorizont met de bouwvoor vermengd tot een homogeen goed humeuze Ap, waaronder een bruingele overgangshorizont, 20-30cm dik, voorkomt. De verbrokkelde textuur B situeert zich tussen 50 en 80cm. Veel Pcc-gronden zijn beïnvloed door de Tertiaire onderliggende formaties welke op wisselende diepte een gevarieerd substraat vormen. Zoals alle matig droge licht zandleemgronden zijn deze bodems gemakkelijk te bewerken en weinig beperkt. De waterhuishouding is gunstig maar de bodems met klei of klei-zand substraat kunnen een lichte wateroverlast vertonen in de winter. De gronden zijn geschikt voor alle akkerlandteelten en voor weiland.

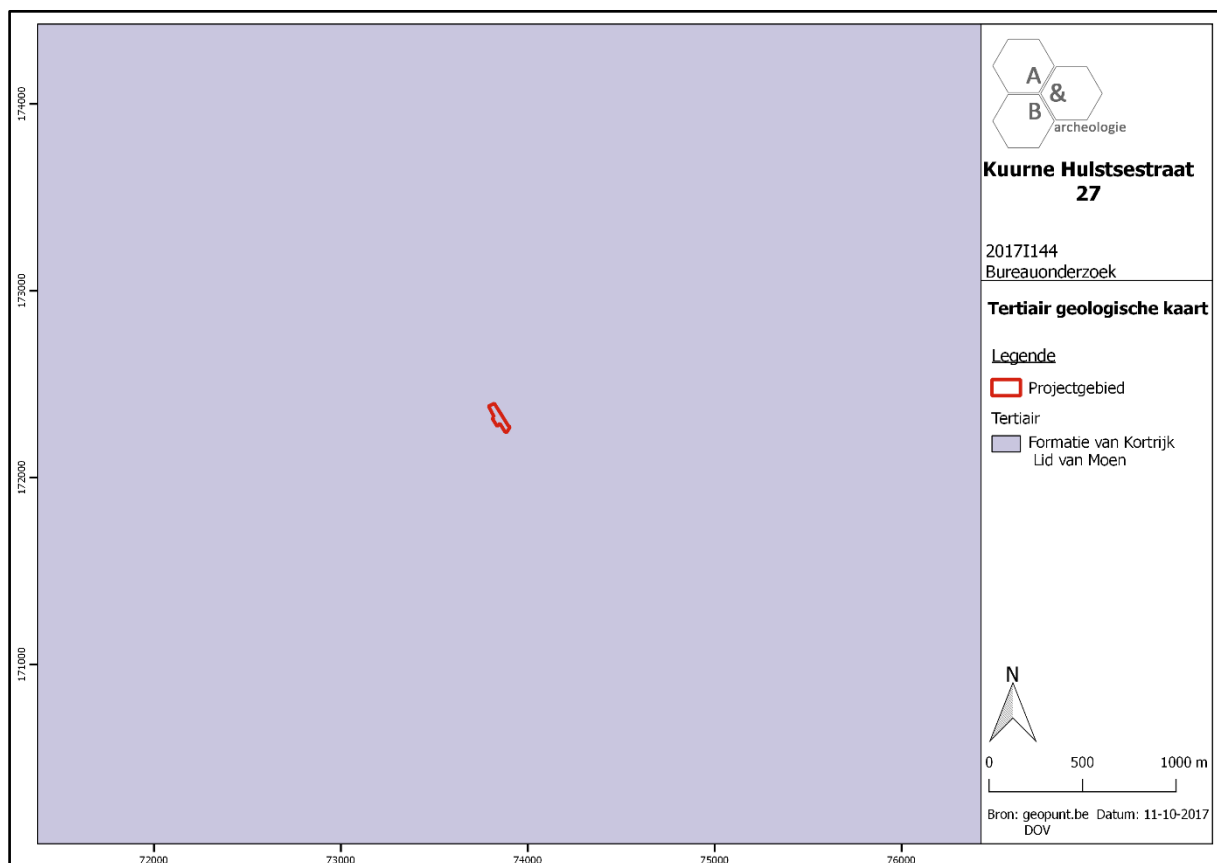
Figuur 13 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).

2.3.4. Geologische situering

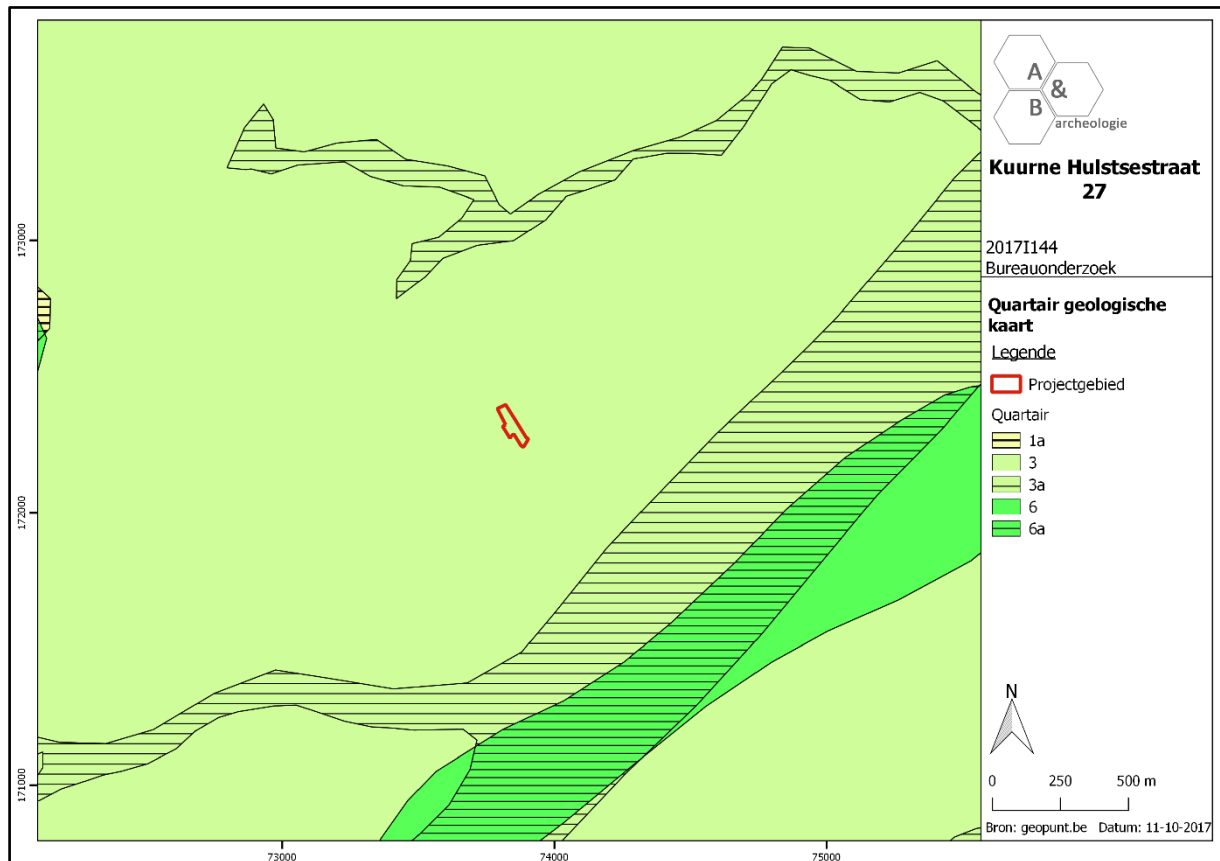
De Tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Kortrijk, meer bepaald het Lid van Moen. De Formatie van Kortrijk is een essentieel mariene afzetting die voornamelijk uit kleiige sedimenten bestaat waarin weinig macrofossielen voorkomen en die te dateren is in het Onder Eoceen. De Formatie kan een dikte van 100m bereiken en rust op de Formatie van Landen. Het Lid van Moen wordt gevormd uit grijze kleiige grove silt met kleilagen die *Nummulites Planulatus* bevatten. Gemiddeld is het Lid van Moen 45m dik.

De Quartair geologische kaart geeft aan dat het plangebied bestaat uit het type 3 omschreven als volgt: niet Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie. Het betreft eolische afzettingen van zand tot silt van het Weichseliaan (laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen (code **ELPw**), mogelijk kunnen ook hellingsafzettingen van het Quartair (**HQ**) aanwezig zijn. Ook kunnen fluviatiele afzettingen (code **FLPw**) aanwezig zijn van het Weichseliaan (laat-Pleistoceen).

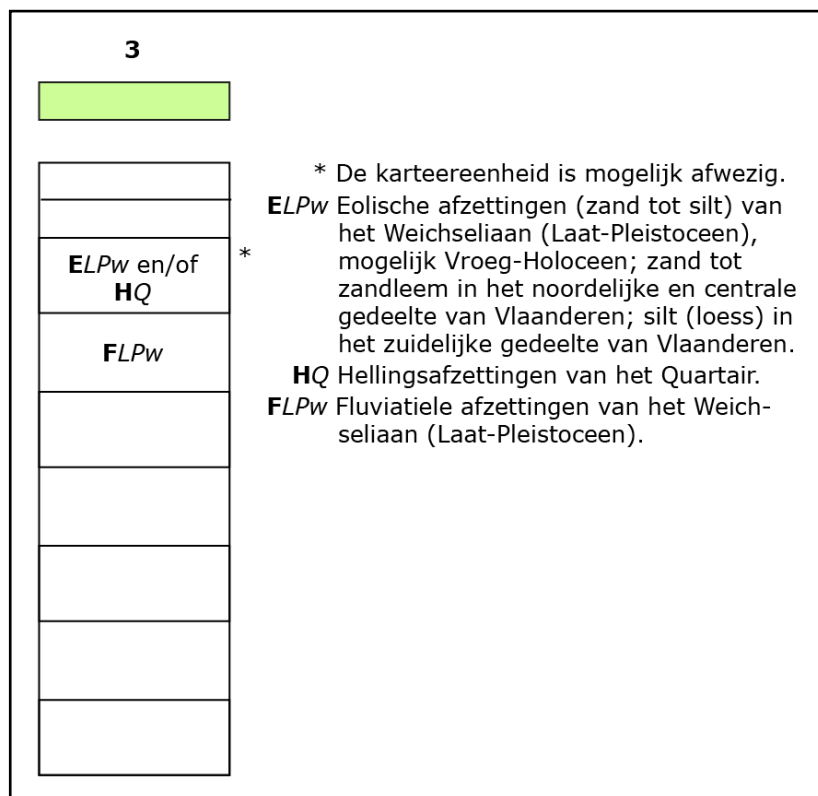
De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

Figuur 14 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 15 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 16 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering⁷

Archeologisch onderzoek maakte reeds duidelijk dat de regio van het Leiegebied zowel in prehistorie als de Romeinse periode vrij dicht bewoond werd. De oudste sporen in Kuurne dateren uit de steentijden, uit de Romeinse periode zijn verschillende vondsten gekend die wijzen op bewoning en begraving (zie verder, hoofdstuk 2.5.).

De oudst gekende heerlijkheid op het huidige grondgebied van Kuurne is het Goed te Bonaert of ten Bonaerde. Het goed wordt voor het eerst vernoemd in een charter van de Sint-Amandsproosdij in 980 en was eigendom van de Vlaamse Graaf. Het goed maakte deel uit van een domein dat in 821 aan de abdij van Elnon werd geschonken door Karel de Kale. Het goed is in 1183 eigendom van het kapittel van Onze-Lieve-Vrouw.

De nederzetting 'Cuurne' is vermoedelijk ontstaan in de 11de eeuw, in het kader van de systematische bosontginningen door de graven van Vlaanderen. Algemeen wordt aangenomen dat het grondgebied Kuurne voornamelijk bestond uit een aaneenschakeling van bossen en moerassen waardoor enkele wegen liepen zoals Bavai-Doornik-Kortrijk-Oudenburg en Kortrijk-Brugge-Aardenburg. Vanuit Harelbeke wordt door de grafelijke forestiers steeds meer bos ontgonnen, in akkerland omgezet en worden nederzettingen gesticht. Er ontstaat daardoor een gesloten landschap waarin zich verspreid solitaire hoeves bevinden, die zelf een rol speelden in de ontginning tussen 11de en 13de eeuw. Deze hoeves zijn vaak omgracht en bevinden zich vaak op een lichte ophoging.

In 1123 wordt Kuurne voor het eerst vermeld wanneer de abdij van Voormezele in het bezit komt van de gronden te Kuurne. De 'villa de Cuurnes' is wellicht een woonkern die gelegen is op de droge hoger gelegen vruchtbare zandleemkouters die in de onmiddellijke nabijheid lagen van alluviale valleien van de Leie en Heulebeek. Andere vermeldingen volgen in de loop van de 12de en 13de eeuw, waarbij Cuerna, Cuurne, Curna, Curne en Querne gebruikt worden.

Administratief behoorde Kuurne tot de roede van Harelbeke, een van de vijf roeden van de kasselrij Kortrijk. De heren van Kuurne spelen een belangrijke rol in het parochiale leven, aangezien de Sint-Michielskerk (voor het eerst vermeld in 1146) op grond van de dorpsheerlijkheid staat. Andere belangrijke heerlijkheden op het grondgebied van Kuurne waren Maelstede en Nieuwenhuyse, verder kwamen nog een aantal kleinere heerlijkheden voor.

In de eerste helft van de 15de eeuw zijn in Kuurne enkele lakenwevers gevestigd. In de tweede helft breidt de vlaseelt uit naar de Leievallei, die voorheen voornamelijk geconcentreerd was rond de Mandel en vooral rond Tielt. In de 16de eeuw is algemeen een sterke bloei in vlaseelt en -nijverheid in de zuidelijke Nederlanden aanwezig en breidt de vlasindustrie verder uit in de Leievallei. Rootgrachten werden aangelegd waarbij water uit de Leie en haar bijrivieren gebruikt werd. In de 17de eeuw wordt Kortrijk het centrum van de fijne linnenindustrie.

⁷ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Kuurne, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122146> (geraadpleegd op 11/10/2017).

Vanaf midden 17de eeuw tot aan de Oostenrijkse periode wordt de omgeving van Kortrijk en bijgevolg Kuurne verschillende malen bezet/ontzet door Franse en Spaanse legers waarbij vaak plundertochten ondernomen werden. Onder het Oostenrijks bewind werd opnieuw een relatieve rust bereikt en herstelde de vlasindustrie zich volledig. In de 19de eeuw wordt het economisch leven nog steeds bepaald door landbouw en vlas-en linnenindustrie. Vanaf 1810 wordt het vrij roten in de Leie toegelaten en wordt massaal vlas uit heel Vlaanderen naar de Leiestreek gevoerd. Ook wordt steeds meer Hollands en Frans vlas ingevoerd. Vanaf de tweede helft van de 19de eeuw wordt de Leiestreek een internationaal centrum van vlasvezelbereiding. Kuurne wordt een van de belangrijkste vlasgemeenten in het Kortrijkse. In de 20ste eeuw blijft de vlasnijverheid de belangrijkste inkomstenbron voor Kuurne. Er vestigen zich tal van vlasverwerkingsbedrijfjes in het centrum, voornamelijk aan de Kortrijkse- en Harelbeeksestraat.

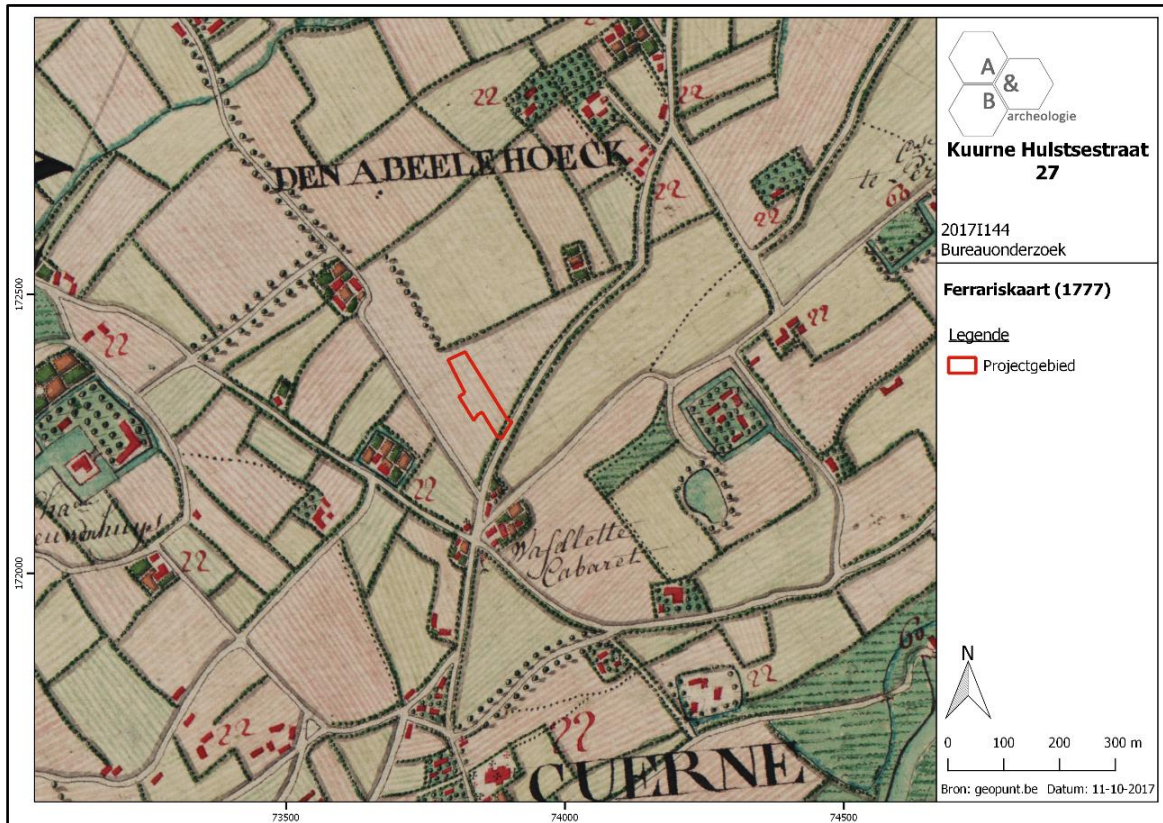
Tijdens de Eerste Wereldoorlog is een kleine eenheid gekwartierd in Kuurne, ter hoogte van het industrieterrein werd een klein vliegveld aangelegd. Bij de aftocht van de Duitse troepen in 1918 werden tal van gebouwen vernield. Nadien wordt de vlasnijverheid volledig gemechaniseerd en verdringt het kunstmatig roten stilaan het Leieroten, waardoor het monopolie in de Leiestreek verdwijnt. Na de Tweede Wereldoorlog verliest de vlasindustrie haar belang in de jaren 1960 door de opkomst van kunstmatige vezels. Vandaag is Kuurne een dichtbevolkte gemeente waarbij Kuurne geleidelijk opgenomen wordt in de verstedelijkte en geïndustrialiseerde as Menen-Kortrijk-Waregem.

De oudste relevante kaart voor het plangebied die geraadpleegd kan worden betreft de Ferrariskaart uit ca. 1777. Op deze kaart wordt geen bebouwing aangegeven in het plangebied. Het plangebied is in gebruik als landbouwgrond. Ongeveer ter hoogte van de huidige Hulstsestraat is een dreef aangegeven die naar het zuiden toe, leidt naar een kruispunt. Ten oosten van dit kruispunt en ten zuidoosten van het plangebied wordt het 'Wafellette Cabaret' aangeduid. Algemeen is de site gelegen binnen een landelijke omgeving met verspreide bebouwing, ten noorden van de kleine dorpskern van Kuurne.

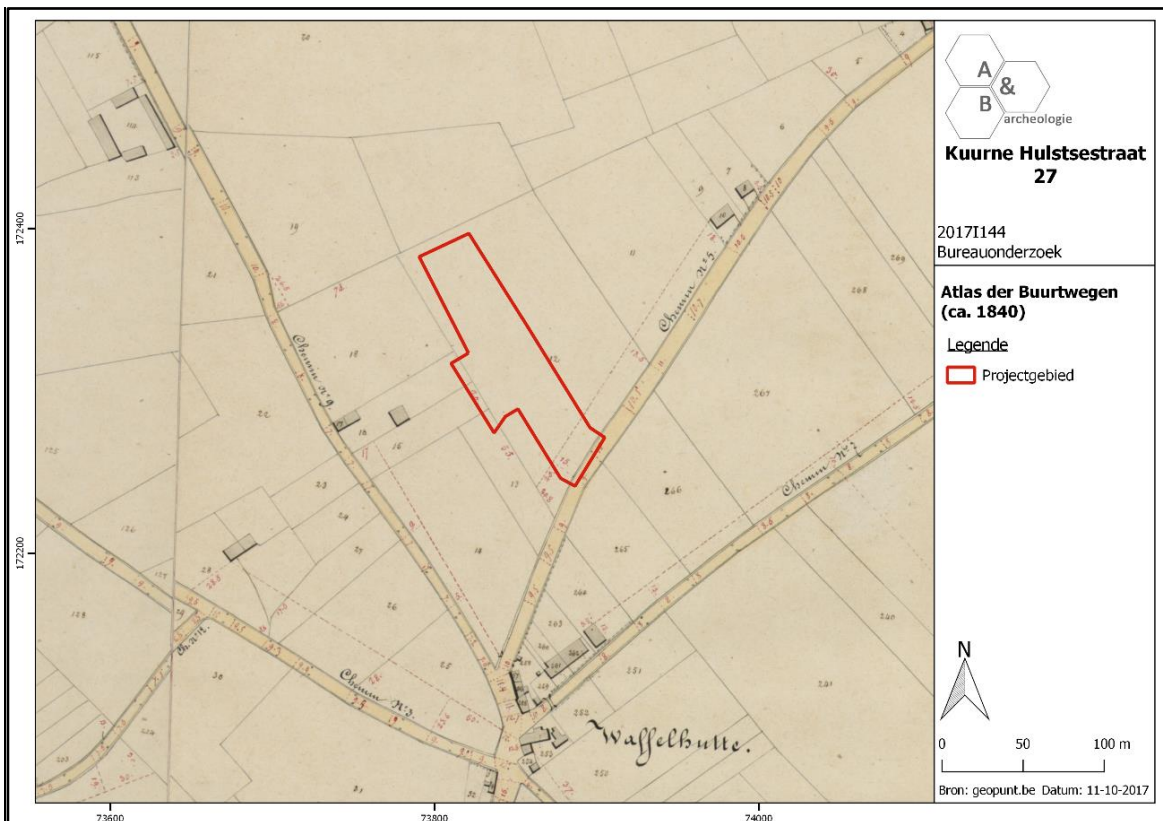
Op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) is er nog steeds geen bewoning in het plangebied te zien. De dreef die op Ferraris werd aangegeven, de huidige Hulstsestraat, wordt ook nu getoond en draagt de naam 'Chemin nr 5'. De 'Waffelhutte' ten zuiden van het plangebied is nog aanwezig. De kaart van Popp (1842-1879) en de kaart van Vandermaelen (1846-1854) tonen weinig veranderingen met betrekking tot het plangebied.

Op topografische kaarten uit 1883 en 1910 is te zien dat in het westelijke deel van het terrein bebouwing is ingepland die aansluit op een aangrenzend perceel ten westen van het plangebied.

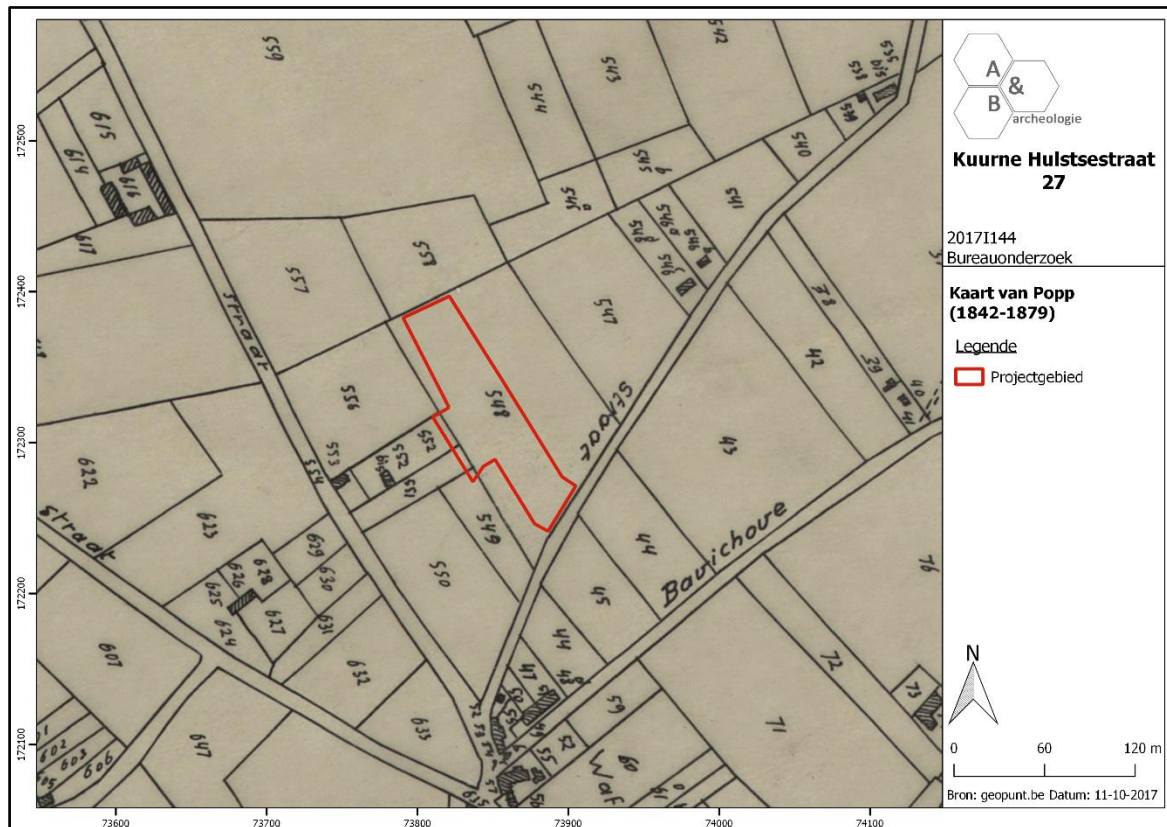
De orthofoto uit 1971 toont de verstedelijking van Kuurne duidelijk aan: de omgeving van de site is redelijk dicht bebouwd. Op het terrein zelf zijn de bebouwingen duidelijk zichtbaar. De bebouwingen concentreren zich op het zuidelijker gelegen perceel, nr 548C4. Op het noordelijke perceel, nr 548V3, is geen bebouwing waar te nemen, maar lijkt de tuin wel ingericht. De orthofoto uit 1990 geeft hetzelfde beeld en dit blijft zo op de orthofoto's van 2000-2003 en 2016.

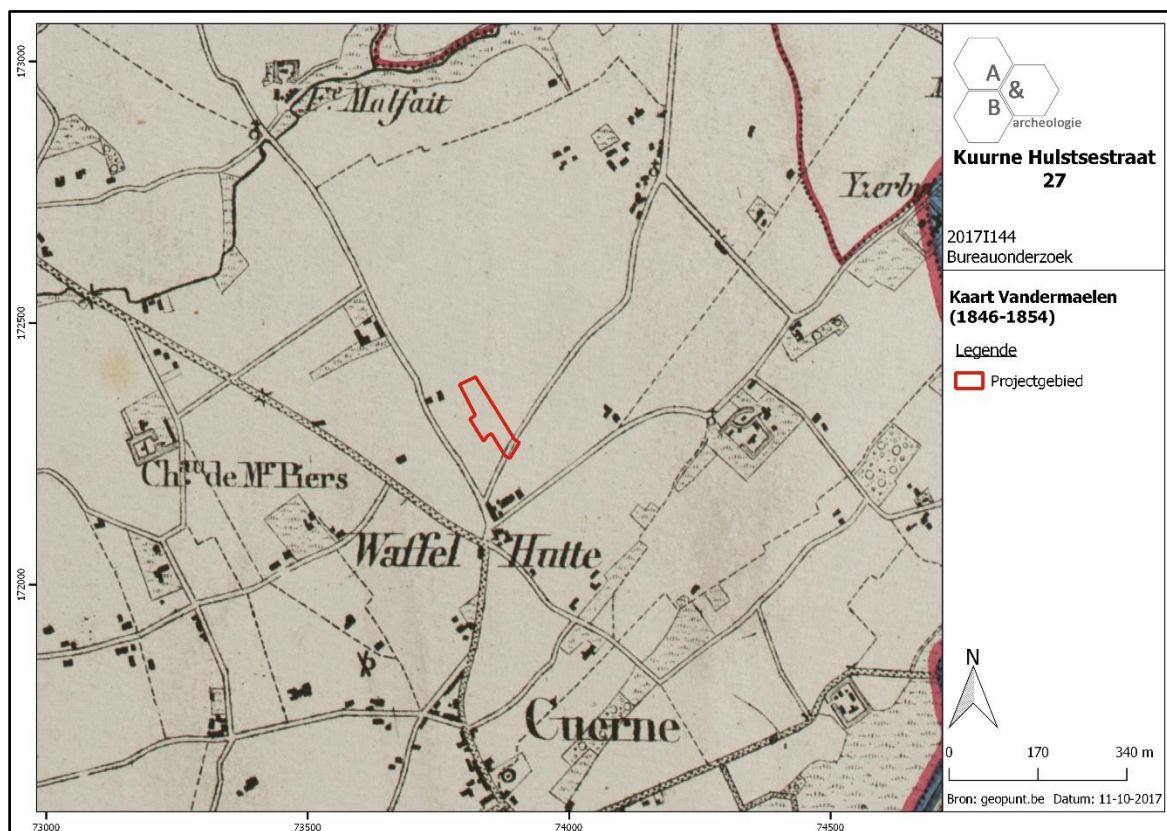
Figuur 17 Uitsnede uit de Ferrariskaart (bron: geopunt.be).

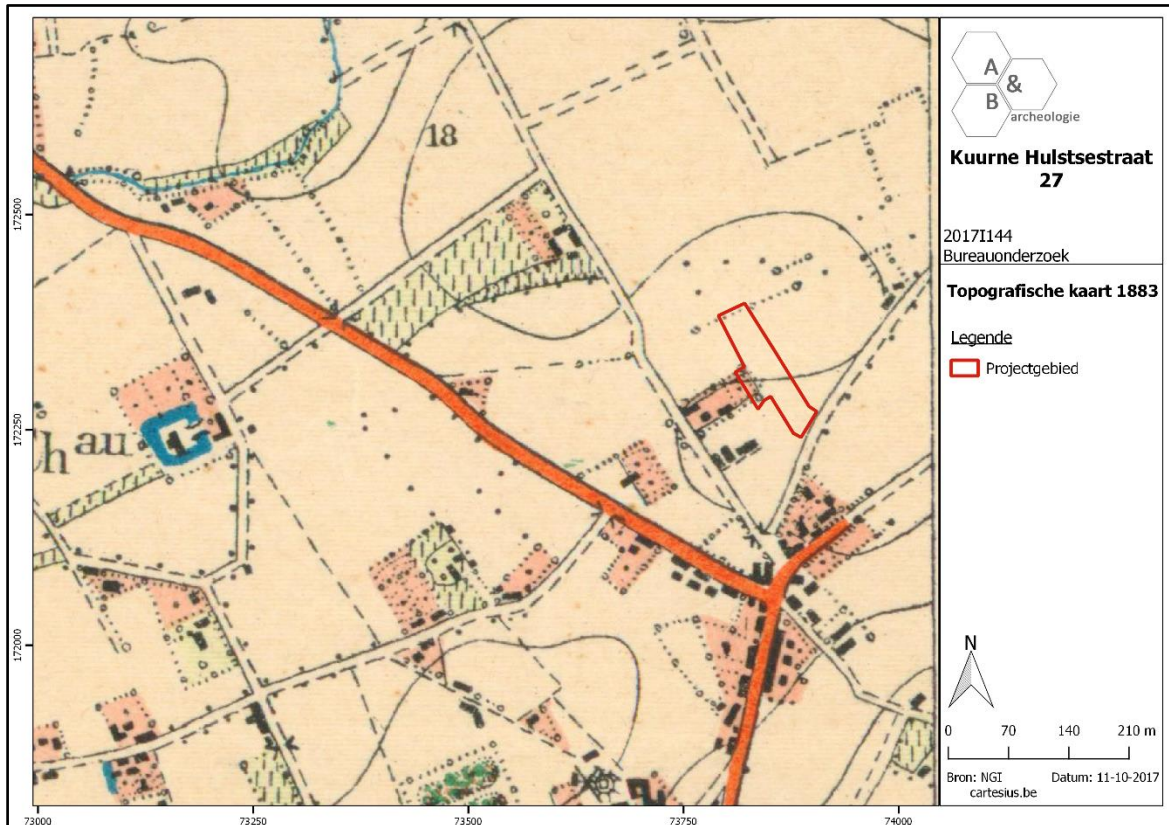
Figuur 18 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).

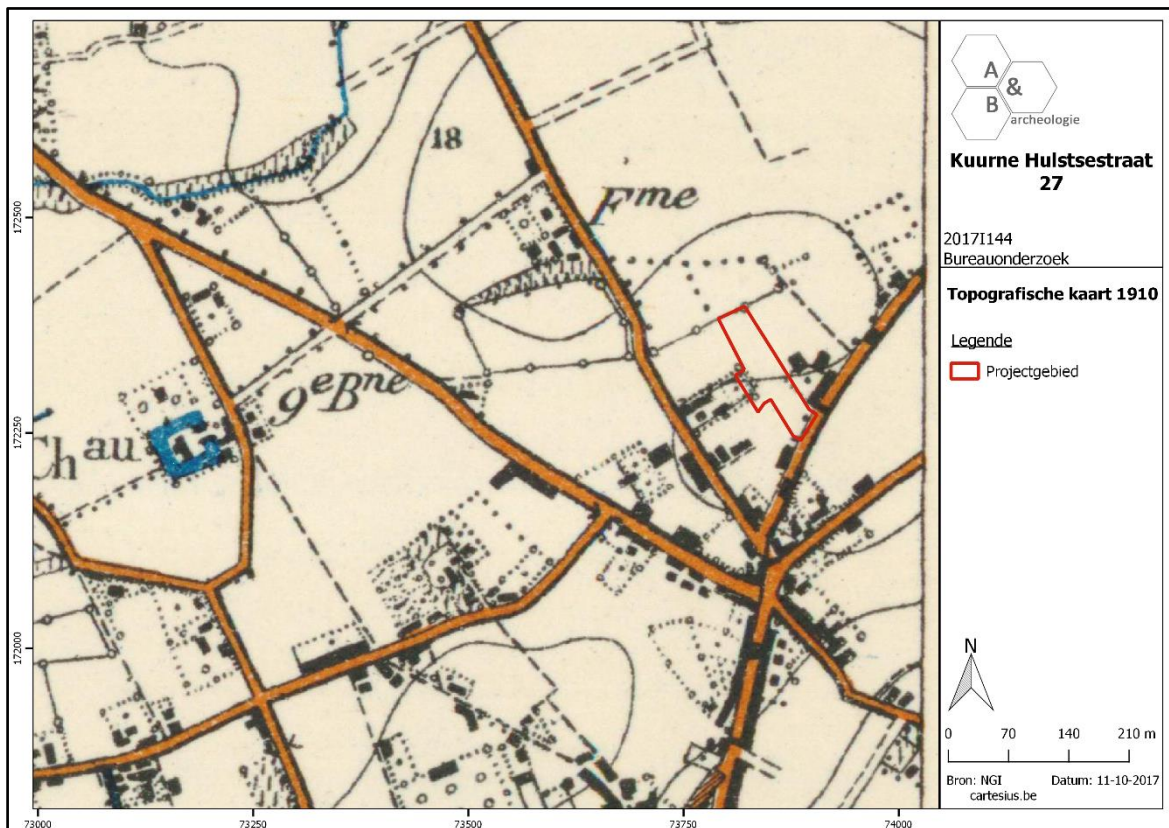
Figuur 19: Uitsnede uit de kaart van Popp (bron: geopunt.be).

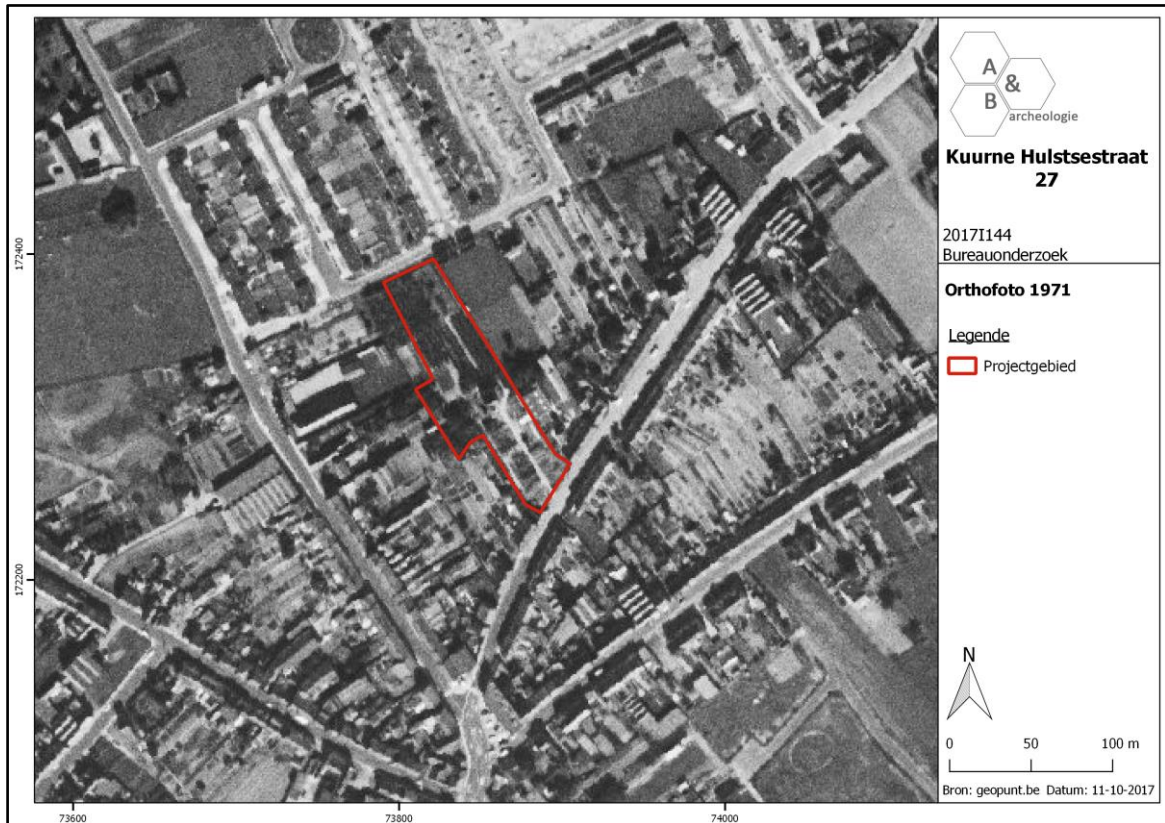
Figuur 20 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).

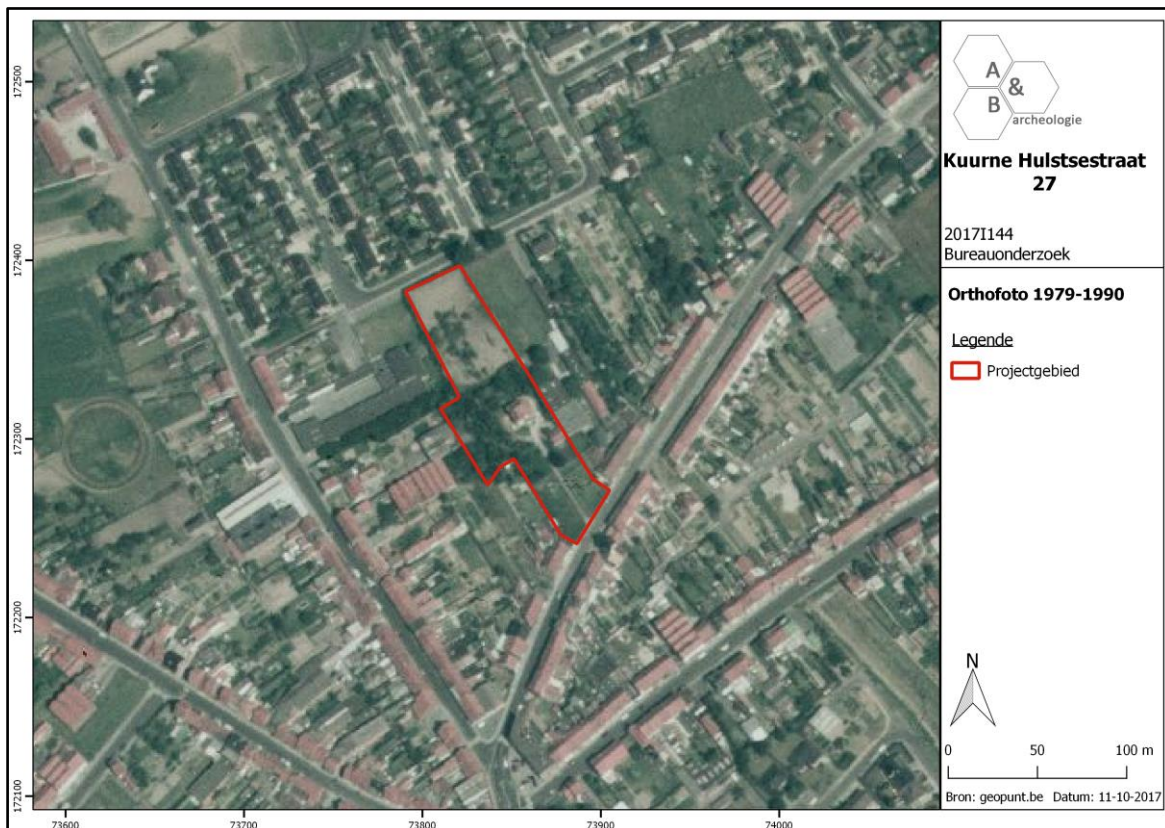
Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1883 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 23 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 24 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1990 (bron: geopunt.be).

Figuur 25 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2016 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering

Op de Centrale Archeologische Inventaris worden in de omgeving van het projectgebied een aantal sites aangegeven, waarvan een selectie hieronder besproken wordt. De sites tonen duidelijk aan dat de omgeving van de Leievallei rijk is aan archeologische sporen en vondsten.

De site met walgracht ten oosten van het plangebied staat aangegeven als CAI Locatie 74972 en werd in 1997 onderzocht. De gracht was ongeveer 14m breed, op het neerhof werden gebouwresten aangetroffen die teruggaan tot de laatste bewoningsfase (19de-20ste eeuw). Een haardmuur gaat mogelijk terug tot de 14de-15de eeuw. Onder het woonhuis werd een rechthoekige kuil aangesneden waarin, naast wat puin en veel houtskool, een weinig 13de-eeuws aardewerk werd gevonden.

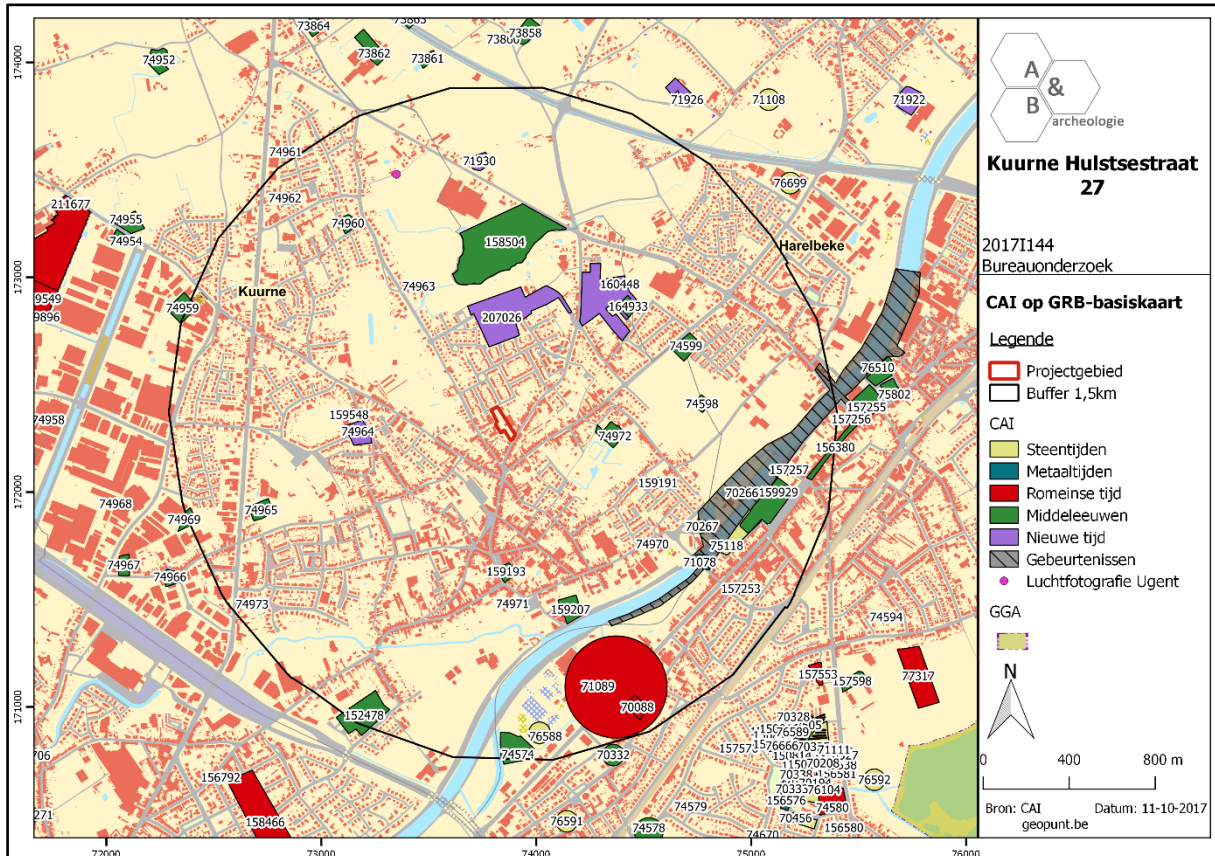
CAI Locatie 159191, ten oosten van het plangebied, betreft de vondst van een laatmiddeleeuwse kruikje. CAI Locatie 74970 geeft de plek aan van een laatmiddeleeuwse site met walgracht, gekend uit cartografische gegevens. In 1985 werden opgravingen uitgevoerd aan de Sint-Michielskerk in Kuurne (CAI Locatie 159193, ten zuiden van het plangebied). De eerste geschreven bron over de kerk dateert in 1146. De opgegraven sporen behoren tot een romaanse kruiskerk die terugging tot de tweede helft van de 12de eeuw. Er werden verschillende graven aangetroffen, waarbij de muur van de oudste stenen fase een van de graven oversnijdt hetgeen impliceert dat de kerk wellicht een vroegere fase in houtbouw gekend heeft. Naast de kerk werd eveneens een klokkenoven aangetroffen. Ook werd een grote hoeveelheid Romeins aardewerk en bouw materiaal gevonden, dat herbruikt werd in de eerste fase van de stenen kerk. Dit wijst op het voorkomen van een Romeinse nederzetting in de buurt.

Ten noorden van de site werd in 2013 naar aanleiding van een verkaveling een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd aan de Najaarsweg (CAI Locatie 207026). Er kwam een vierpalige spieker uit de ijzertijd en een kuil met aardewerk en vuursteen uit de bronstijd aan het licht. Net ten oosten van deze site werden bij een archeologische prospectie in 2012 nederzettingssporen uit de volle middeleeuwen aangesneden (CAI Locatie 160448). Het betrof talrijke paalsporen en een aantal greppels. Een kleine zone werd geselecteerd voor vervolgonderzoek (CAI Locatie 164933) waarbij meerdere erven met palenclusters en greppelstructuren uit de Romeinse tijd aan het licht kwamen. Het zwaartepunt van de bewoning bevindt zich in de 2de-3de eeuw na Chr. Daarnaast werd ook een mogelijke plattegrond van een Karolingisch gebouw opgegraven. Uit de volle middeleeuwen kwamen enkele paalsporen en greppels aan het licht.

Het plangebied is daarnaast niet veraf gelegen van de *vicus* van Harelbeke, die zich ten zuidoosten van het plangebied aan de overzijde van de Leie bevindt (CAI Locatie 71089). In diezelfde zone werden 5 brandrestengraven aangetroffen bij rioleringswerken in 1963. Eén van de graven kende uitzonderlijk veel grafgraven (CAI Locatie 70088). Ook de als archeologische zone vastgestelde historische stadskern van Harelbeke, met ook een Romeinse component, bevindt zich op minder dan een kilometer ten oosten van het plangebied, en eveneens aan de overzijde van de Leie.

Bij CAI Locatie 75118, zo'n 1 km ten zuidoosten van het plangebied en deels binnen de archeologische zone van Harelbeke, werden ondermeer 2 mesolitische (of epipaleolithische) afvalkuilen en sporen van ijzerwinning uit de IJzertijd vastgesteld.

Besluitend kan gesteld worden dat de regio van het plangebied tamelijk rijk is aan archeologische indicatoren. Steentijdvondsten en Romeinse sporen concentreren zich vooral op de rechteroever van de Leie, nabij het huidige Harelbeke. Niettegenstaande was er ook op de rechteroever van de Leie, binnen het grondgebied van het huidige Kuurne, heel wat activiteit tijdens de metaaltijden, de Romeinse tijd en de middeleeuwen, zoals de diverse CAI Locaties aantonen.

Figuur 27 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Sinds de oudste beschikbare en betrouwbare kaart, de Ferrariskaart uit ca. 1777, wordt het plangebied aangeduid als landbouwgrond, gelegen binnen een landelijke omgeving met verspreide bebouwing. In de 2de helft van de 20ste eeuw geraakt het plangebied en de omgeving rondom volgebouwd. Enkel de zuidelijke helft van het plangebied lijkt verstoring te hebben gekend, hetzij slechts gedeeltelijk ter hoogte van de woning en bijgebouwen. Het noordelijke perceel is nooit bebouwd geweest en er zijn dus geen redenen om aan te nemen dat eventuele archeologische niveaus niet bewaard zullen zijn. Hoe de site er uitzag voor 1777 kon niet achterhaald worden.
- De bodemgesteldheid (matig droge tot droge zandleemgronden) en de topografische ligging (op vrij vlak terrein, nabij en hoger gelegen dan de meersen langsheen de Leie) kunnen in het verleden aantrekkingspolen geweest zijn voor menselijke aanwezigheid (bewoning, ambachten, begraving).
- De directe regio van het plangebied is tamelijk rijk aan archeologische indicatoren, vanaf het mesolithicum tot de nieuwe tijden. Vooral de aanwezigheid van de Leie moet in het verleden een grote aantrekkingskracht hebben uitgeoefend, getuige daarvan ondermeer de ontwikkeling van het nabijgelegen Harelbeke, waarvan enkele kernen teruggaan tot de Romeinse periode.
- Deze gegevens tonen aan dat het projectgebied een eerder hoge archeologische verwachting heeft. Site(s) uit de metaaltijden, Romeinse periode en/of middeleeuwen zijn, gezien de landschappelijke ligging en bodemgesteldheid, zeker niet uit te sluiten. Er hebben geen gekende diepgaande verstoringen plaatsgevonden op de site. Er zijn geen aanwijzingen voor begraven horizonten op het plangebied, waardoor er geen specifieke verwachting is voor een goed bewaarde steentijdsite.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een 'vooronderzoek met ingreep in de bodem' (verkenkend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

Er kan vanuit gegaan worden dat het archeologisch bodemarchief over het volledige plangebied bedreigd wordt door de werken: de voorafgaande afbraak- en grondwerken om het terrein bouwrijp te maken, het optrekken van de woningen en de ondergrondse parkeergelegenheden die

uitgegraven worden tot op 3m onder het maaiveld, het aanleggen van wegen en paden, nutsvoorzieningen en -leidingen en het inrichten van de tuinzones is nefast voor eventueel aanwezige archeologische sporen en sites. Bovendien kent het plangebied een tamelijk hoge archeologische verwachting. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren.

3.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

- Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden. De bodemopbouw is immers reeds gekend en er zijn geen redenen om aan te nemen dat de bodemkaart niet accuraat zou zijn voor het projectgebied. Er zijn ook geen specifieke verwachtingen voor *in situ* steentijdsites.

- Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven. Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmetingen, grondradar enz.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden.

- Veldkartering en metaaldetectie

Bij een veldkartering of oppervlakteprospectie wordt een visuele inspectie gedaan van het terreinoppervlak voor de aanwezigheid van archeologisch vondstmateriaal, zoals aardewerk of silexartefacten. Metaaldetectie betreft het opsporen van metalen voorwerpen door middel van een metaaldetector. De toplaag, ca. 20cm diep, wordt hierbij afgezocht door middel van parallelle looplijnen met of zonder een bepaalde tussenafstand.

In dit geval zijn beide onderzoeksmethodes niet aan te raden gezien er geen aanwijzingen zijn voor sites zoals slagvelden of kampen die zich manifesteren als mobiele artefacten (*ferro* en *non-ferro*) in de teelaarde.

3.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel om archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Via de boringen kunnen begraven niveaus teruggevonden worden waarin zich bv. *in situ* steentijdartefacten kunnen bevinden. De boringen worden volgens een bepaald grid met optimale spreiding opgesteld.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden.

- Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.

Gezien de aard van de site en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk. Ook naar kosten-batenanalyses is deze onderzoeksmethode te prefereren. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen.

3.5. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

De directe regio van het plangebied is tamelijk rijk aan archeologische indicatoren, vanaf het mesolithicum tot de nieuwe tijden. Vooral de aanwezigheid van de Leie moet in het verleden een grote aantrekkingskracht hebben uitgeoefend, getuige daarvan ondermeer de ontwikkeling van het nabijgelegen Harelbeke, waarvan enkele kernen teruggaan tot de Romeinse periode.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Het zuidelijke deel van het terrein, aangegeven als perceel nr 548C4, is bebouwd sinds de 20ste eeuw. De woning van ca. 150m² is volledig onderkelderd waardoor hier het bodemarchief volledig verstoord is. De bijgebouwen van elk 65 en 110m² zullen een beperkte impact hebben in de bodem. Op het noordelijke deel van het terrein, aangegeven als perceel nr 548V3, is geen bebouwing aanwezig en zijn er geen aanwijzingen voor bodemverstoringen.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Neen.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

Er kan vanuit gegaan worden dat het archeologisch bodemarchief over het volledige plangebied bedreigd wordt door de werken: de voorafgaande afbraak- en grondwerken om het terrein bouwrijp te maken, het optrekken van de woningen en de ondergrondse parkeergelegenheden die uitgegraven worden tot op 3m onder het maaiveld, het aanleggen van wegen en paden, nutsvoorzieningen en -leidingen en het inrichten van de tuinzones is nefast voor eventueel aanwezige archeologische sporen en sites.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. Echter gezien de topografische ligging, de bodemgesteldheid en de gekende sites in de omgeving is de kans op het aantreffen van archeologische sporen reëel.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Er dient een prospectie met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven uitgevoerd te worden over het volledige plangebied, met uitzondering van de bestaande woning die volledig onderkelderd is. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen. De modaliteiten van het proefsleuvenonderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

Het onderzoek kan pas van start gaan na enkele voorbereidende werken waaronder de afbraak van de gebouwen. Hierbij dient gelet te worden dat deze enkele afgebroken worden tot op het huidige maaiveldniveau. Daarnaast dienen de aanwezige struiken, hagen en bomen gerooid te worden. Bij de bomen dienen de stronken te blijven zitten tot na afronding van het vooronderzoek.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een verkavelingsvergunning te Kuurne Hulstsestraat 27, waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein bevindt zich aan de Hulstsestraat 27 te Kuurne in de provincie West-Vlaanderen. Het plangebied, 6450m² groot, is momenteel in gebruik als woonerf met ruime tuin. De woning (ca. 150m²) en bijgebouwen (ca. 65 en 110m²) situeren zich in het zuidelijke deel van het plangebied op perceel nr. 548C4. De woning is volledig onderkelderd. In het noordelijke deel van het terrein, perceel nr. 548V3, is geen bebouwing waar te nemen. Ook in het meest zuidelijke deel zijn geen gebouwen aanwezig, enkel de toegangsweg tot de woning. Langsheen de perceelsgrenzen aan westelijke zijde en noordelijke zijde van perceel nr. 548C4 staan enkele bomen, hagen en struikgewassen. Het plangebied grenst in het noordwesten aan de Vruchtendreef en in het zuidoosten aan de Hulstsestraat.

Sinds de oudste beschikbare en betrouwbare kaart, de Ferrariskaart uit ca. 1777, wordt het plangebied aangeduid als landbouwgrond, gelegen binnen een landelijke omgeving met verspreide bebouwing. In de 2de helft van de 20ste eeuw geraakt de omgeving rond het plangebied volgebouwd, met uitzondering van de zuidoostelijke zone waar zich weilanden en een parkgebied bevinden. Het plangebied zelf wordt vanaf 1971 ingekleurd met bebouwingen in het zuidelijke deel van het terrein. In het noordelijke deel lijkt de laatste 250 jaar geen diepgaande verstoring te hebben gekend. Er zijn dus geen redenen om aan te nemen dat eventuele archeologische niveaus niet bewaard zullen zijn. Hoe de site er uitzag voor 1777 kon niet achterhaald worden. De bodemgesteldheid (matig droge tot droge zandleemgronden) en de topografische ligging (vrij vlak terrein, nabij en hoger gelegen dan de meersen langsheen de Leie) kunnen in het verleden aantrekkingspolen geweest zijn voor menselijke aanwezigheid (bewoning, ambachten, begraving). De directe regio van het plangebied is tamelijk rijk aan archeologische indicatoren, vanaf het mesolithicum tot de nieuwe tijden. Vooral de aanwezigheid van de Leie moet in het verleden een grote aantrekkingskracht hebben uitgeoefend, getuige daarvan ondermeer de ontwikkeling van het nabijgelegen Harelbeke, waarvan enkele kernen teruggaan tot de Romeinse periode.

De geplande werken omvatten twee luiken. Het eerste luik betreft het voorbereidend werk waarbij de bestaande gebouwen gesloopt worden en de aanwezig bomen, struiken en hagen geroid. Het tweede luik bestaat uit het optrekken van 18 appartementen en 7 woningen alsook een ondergrondse parking onder de appartementsblokken. Deze ondergrondse parkeergarage beslaat een oppervlakte van 1251m² en zal tot op 3m onder het maaiveld uitgegraven dienen te worden. Langsheen de oostelijke zijde van het plangebied wordt een weg aangelegd die toegang biedt tot de woonunits en de ondergrondse parkeergarage. Doorheen het plangebied worden kleinere groenzones voorzien.

Er kan vanuit gegaan worden dat het archeologisch bodemarchief over het volledige plangebied bedreigd wordt door de geplande werken: de voorafgaande afbraak- en grondwerken om het terrein bouwrijp te maken, het optrekken van de woningen en de ondergrondse parkeergelegenheden die uitgegraven worden tot op 3m onder het maaiveld, het aanleggen van wegen en paden, nutsvoorzieningen en -leidingen en het inrichten van de tuinzones is nefast voor eventueel aanwezige archeologische sporen en sites.

5. Bibliografie

- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.cartesius.be/CartesiumPortal/>
- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op het plangebied vanuit de Hulstsestraat (bron: google maps).....	7
Figuur 2 Zicht op het plangebied omsloten door een haag vanuit de Vruchtendreef (bron: google maps).....	8
Figuur 3: Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2016 (bron: geopunt.be).....	8
Figuur 4 Uitsnede uit het plan 'geplande werken' (bron: initiatiefnemer).	9
Figuur 5 Doorsnede van een appartementsblok met ondergrondse parking (bron: initiatiefnemer). .	10
Figuur 6 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).....	11
Figuur 7 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI)..	12
Figuur 8 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).	12
Figuur 9 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be). .	13
Figuur 10 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).	14
Figuur 11 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, meer in detail en met aanduiding van 2 hoogteprofielen (bron: geopunt.be).....	15
Figuur 12 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).	15
Figuur 13 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).	16
Figuur 14 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	17
Figuur 15 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	18
Figuur 16 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	18
Figuur 17 Uitsnede uit de Ferrariskaart (bron: geopunt.be).....	21
Figuur 18 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).	21
Figuur 19: Uitsnede uit de kaart van Popp (bron: geopunt.be).	22
Figuur 20 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).	22
Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1883 (bron: cartesius.be en NGI).	23
Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910 (bron: cartesius.be en NGI).	23
Figuur 23 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).....	24
Figuur 24 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1990 (bron: geopunt.be).....	24
Figuur 25 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).	25
Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2016 (bron: geopunt.be).....	25
Figuur 27 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).	27